

die gevorderd waren). In Leeuwarden gingen op maandagmorgen zestien agenten in zestien straten die door loting bepaald waren, huis aan huis fietsen in beslag nemen. 'De mare', aldus de burgemeester aan Frederiks,

'ging nog sneller dan radioberichten door de betrokken en aangrenzende straten; voorzover de rijwielen niet reeds weggewerkt waren, werden zij . . . over de schuttingen heen aan achterburen gegeven . . . Uit aangrenzende straten werden zij òf naar de hersteller gebracht, z.g. voor reparatie, òf naar buiten de gemeente wonende kennissen. Daarna is overgegaan tot de ook in uw telegram genoemde manier van op straat aanhouden . . . Het gaf weinig, aangezien de aanhoudingsposten spoedig door een belangstellende menigte waren omringd en dus reeds van verre kenbaar waren . . . Maandagavond zijn daarom nieuwe adressen uit het bevolkingsregister genomen en zijn 1000 (vorderings)lastgevingen gemaakt (later nog uitgebreid tot 1200). Van de ingeleverde rijwielen was een groot aantal ondeugdelijk.'¹

In Den Haag had men op maandag 20 juli de gevraagde 4 000 fietsen bijeen (waaronder de fiets van Frederiks die hem bij een straatrazzia ontnomen was!) — 'Den Haag hat . . . sehr gute Arbeit geleistet', werd bij het Reichskommissariat genoteerd.² In Rotterdam werden in plaats van de opgelegde 3 300 fietsen 5 000 in beslag genomen. In totaal werden in de gemeenten die onder de actie vielen, ruim 53 000 fietsen buitgemaakt, maar het duurde bijna twee weken voor daarvan de eerste partijen tot een totaal van bijna 25 000 door de Ortskommandanten afgenomen waren. Van die ruim 53 000 was 'ein grosser Teil infolge schlechter Bereifung für Wehrmachaufgaben ungeeignet'³; het werd oktober voor men uit de Duitse en de Nederlandse productie voldoende banden bijeen had om de laatste partijen van de ruim 53 000 fietsen onder de eenheden van de Wehrmacht te verdelen.

Op 7 augustus, één dag voor de datum waarop, volgens het oorspronkelijke plan, de tweede actie die opnieuw 50 000 fietsen had moeten opleveren, ten einde moest zijn, was Frederiks door Wimmer 'streng vertraulich' ingelicht dat die tweede actie 'zurückgestellt' was: 'Infolge des Eintreffens motorisierter Verbände in den Niederlanden werden die weiteren 50 000 Fahrräder einstweilen nicht benötigt.'⁴ Dat argument was er, dunkt ons, met de haren bijgesleept; wij nemen aan dat het in werkelijkheid ook tot Seyss-Inquart doorgedrongen was dat de twijfelachtige militaire baten van de vorderingsactie verre overtroffen waren door de politieke kosten. 'Nauwelijks enige

¹ Brief, 24 juli 1942, van de burgemeester van Leeuwarden aan Frederiks (V4J, HA Inneres, 136 j). ² Notitie, 20 juli 1942, van de HA Inneres (a.v., 136 g). ³ Telexbericht, 11 aug. 1942, van de WBN aan de HA Inneres (a.v., 136 k). ⁴ Brief, 7 aug. 1942, van de HA Inneres aan Frederiks (a.v., 136 g).